

FINANSINIŲ NUSIKALTIMŲ TYRIMO TARNYBOS VEIKLOS ATASKAITA PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO PREVENCIJOS SRITYJE

2015 metai

TURINYS

Įvadas	3
Apie Tarnybą – misija/struktūra	4
Vienas iš Tarnybos prioritetų – pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija	5
Tarnybos padalinys, atsakingas už pinigų plovimo prevenciją	6
Veikla pinigų plovimo prevencijos srityje, veiklos statistiniai rodikliai	7
Analitinis darbas, bendradarbiavimas su kitomis institucijomis	10
Tarptautinis bendradarbiavimas	12
Teisėkūra	13
Subjektų priežiūra	15
Metodinė pagalba finansų įstaigoms ir kitiems subjektams	15
Veikla tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srityje	16
Nacionalinis rizikos vertinimas	17
Mokymai	18
Projektas „Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos veiklos valdymo tobulinimas“	18

IVADAS

Daugelio nusikalstamų veikų, ypač vykdomų organizuoto nusikalstamumo grupuočių, tikslas yra finansinė nauda. Prekyba ginklais, narkotikais, žmonėmis, finansiniai ir kiti organizuoto nusikalstamumo vykdomi nusikaltimai pasaulyje generuoja didžiules nelegalias pajamas. Tarptautinių organizacijų teigimu, organizuotos grupuotės įvairiose valstybėse turi savų žmonių finansinėse institucijose, investuodamos nelegalias lėšas, manipuliuoja valstybinių institucijų sprendimais dėl ekonominio sektoriaus, vykdo korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

Pinigų plovimo procese siekiama nuslėpti arba užmaskuoti neteisėtą turto kilmę, pobūdį, šaltinį, vietą, disponavimą turtu, turto judėjimą ir nuosavybę. Šiam nusikaltimui vykdyti paprastai pasirenkamos šalys ar sektoriai, kuriuose silpnai veikia pinigų plovimo prevencijos sistema. Įprastai tai būdinga sparčiai augančios ekonomikos šalims su greitai besivystančiais finansiniais centrais ir silpna kompetentingų institucijų priežiūra, kurios aktyviai naudojamos nusikaltėlių pinigų plovimo veikoms vykdyti. Nusikaltėliai išnaudoja skirtingas valstybių pinigų plovimo prevencijos sistemas, rinkdamiesi silpnesnes šiuo požiūriu valstybes.

Daugelis pasaulio valstybių kriminalizuoja pinigų plovimą kaip sunkų ir labai pavojingą nusikaltimą. Todėl jos imasi priemonių, siekdamos atimti nelegalias pajamas iš nusikaltėlių, išsiaiškinti pirminius nusikaltimus, vykdo pinigų plovimo prevencijos priemones. Lietuva taip pat yra sukūrusi savo pinigų plovimo prevencijos sistemą, kurią nuolat tobulina, vadovaudamasi naujausiomis pasaulinėmis tendencijomis.

Šioje ataskaitoje pristatoma Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Tarnyba) vienos iš pagrindinių veiklos kryptių – pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos – 2015 metų rezultatai.

APIE TARNYBĄ – MISIJA/STRUKTŪRA

Tarnyba yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai atskaitinga valstybės teisėsaugos įstaiga, kurios paskirtis – vykdyti nusikaltimų, kitų finansų sistemos teisės pažeidimų ir su jais susijusių nusikaltimų, kitų teisės pažeidimų atskleidimą ir tyrimą. Tarnybos tikslas – tobulinant veiklos metodus mažinti finansinių nusikaltimų neigiamą poveikį valstybės finansams.

Prioritetinis Tarnybos dėmesys skiriamas nusikalstamų veikų, susijusių su pinigų plovimu, PVM grobstymu, Europos Sąjungos ir kitų užsienio valstybių finansinės paramos lėšų neteisėtu gavimu ir panaudojimu, atskleidimui, tyrimui ir prevencijai. Šios nusikalstamos veikos daro itin didelę žalą valstybės biudžetui ir formuoja neigiamą šalies įvaizdį.

Tarnybos veiklą reglamentuoja Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymas, nustatantis veiklos principus, teisinį pagrindą, uždavinius ir funkcijas, veiklos kontrolę, tarpinstitucinio bendradarbiavimo pagrindus, darbuotojų įgaliojimus, teises, pareigas, atsakomybę, finansavimą ir kitus klausimus.

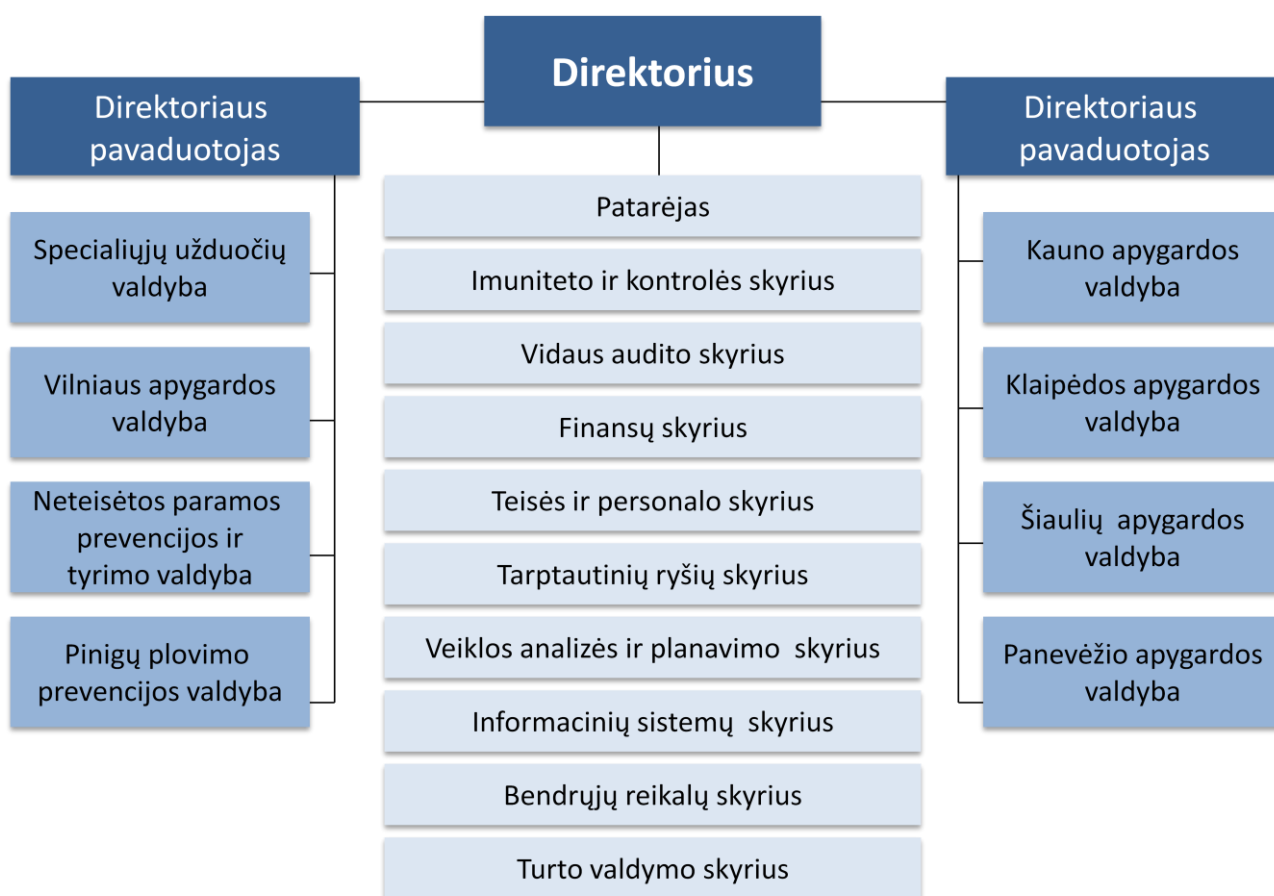
Tarnybos veikla grindžiama teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, lygybės prieš įstatymus, taip pat veiklos viešumo ir konfidencialumo, asmeninės iniciatyvos ir tarnybinės drausmės derinimo principais.

Tarnybos uždaviniai:

- apsaugoti valstybės finansų sistemą nuo nusikalstamo poveikio;
- užtikrinti nusikalstamų veikų bei kitų teisės pažeidimų, susijusių su Europos Sąjungos (toliau – ES) ir užsienio valstybių finansinės paramos lėšų gavimu ir panaudojimu, atskleidimą ir tyrimą;
- atskleisti ir tirti nusikaltimus, kitus teisės pažeidimus finansų sistemai bei su jais susijusius nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus;
- vykdyti nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų finansų sistemai bei su jais susijusių teisės pažeidimų prevenciją;
- vykdyti įstatymuose Tarnybai nustatytus kitus uždavinius.

Institucijos strateginis tikslas yra tobulinti veiklos metodus, kovojant su nusikalstamomis veikomis valstybės finansų sistemai. Šis tikslas įgyvendinamas vykdant kriminalinės žvalgybos priemones; atskleidžiant nusikalstamas veikas finansų sistemai ir atliekant jų ikiteisminį tyrimą; vykdant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones, ES finansinių interesų apsaugą; atliekant objektų ūkinės finansinės veiklos tyrimus; vykdant nusikalstamų veikų finansų sistemai prevenciją ir priemones, leidžiančias išieškoti nuslėptus mokesčius, ir siekiant, kad ši veikla turėtų kuo didesnę įtaką realioms įplaukoms į valstybės biudžetą.

TARNYBOS STRUKTŪRA

VIENAS IŠ TARNYBOS PRIORITETŲ – PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO PREVENCIJA

Tarnyba yra pagrindinė institucija, koordinuojanti pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje. Tinkamas pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimas yra viena iš prioritetinių Tarnybos veiklos sričių. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymu (toliau – Įstatymas), Tarnyba renka ir registruoja Įstatyme nurodytą informaciją apie kliento pinigines operacijas ir sandorius ir apie klientą, atliekantį šias operacijas ir sandorius, Vyriausybės nustatyta tvarka teikia teisėsaugos ir kitoms valstybės institucijoms apie tai informaciją, atlieka ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamu būdu įgytų pinigų ar turto legalizavimo, bendradarbiauja ir keičiasi informacija su užsienio valstybių institucijomis, tarptautinėmis organizacijomis, įgyvendinančiomis pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones, vykdo kitas Įstatyme nustatytas funkcijas.

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2013 m. lapkričio 14 d. įsakymu Nr. 1V-949 nuo 2013 m. gruodžio 1 d. Tarnyboje įsteigtas specializuotas padalinys – Pinigų plovimo prevencijos valdyba (toliau – Valdyba), kuriai pavesta įgyvendinti pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemones.

TARNYBOS PADALINYS, ATSAKINGAS UŽ PINIGŲ PLOVIMO PREVENCIJĄ

Valdyba, įgyvendindama pavestus uždavinius, atlieka šias funkcijas:

- įgyvendina prevencines priemones, užkertančias kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui ir padedančias atskleisti šios srities nusikalstamas veikas bei kitus teisės pažeidimus;
- renka ir registruoja informaciją, susijusią su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimu, ir teikia pasiūlymus institucijoms dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo sistemos tobulinimo;
- renka duomenis apie asmens ir su juo susijusių kitų fizinių ir juridinių asmenų turta, sandorius ir finansines operacijas, turto buvimo vietą, ieškodama turto, kuris galėjo būti įgytas nusikalstamu ar neteisėtu būdu, kad jis galėtų būti panaudotas civiliniam ieškiniui ar turto konfiskavimui užtikrinti;
- atlieka finansų įstaigų ir kitų subjektų veiklos priežiūrą, teikia jiems metodinę pagalbą ir informaciją apie galimo pinigų plovimo ir teroristų finansavimo bei įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijus, rengia nurodymus, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir teroristų finansavimui.

Pagal Tarnybos direktoriaus patvirtintus nuostatus Pinigų plovimo prevencijos valdyba taip pat apibendrina įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų, vidaus reikalų ministro įsakymų bei kitų teisės aktų, susijusių su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, taikymo praktiką, ruošia pasiūlymus dėl jų pakeitimo, papildymo. Pagal kompetenciją Valdyba bendradarbiauja ir keičiasi informacija tiek su užsienio valstybių finansinės žvalgybos padaliniais (toliau – FŽP) ar tarptautinėmis organizacijomis, tiek su Lietuvos Respublikos teisėsaugos ir kitomis institucijomis. Pažymėtina, kad Pinigų plovimo prevencijos valdybai suteikti įgaliojimai nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje.

VEIKLA PINIGŲ PLOVIMO PREVENCIJOS SRITYJE

Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas nustato subjektus, įgaliotus vykdyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones. Šias priemones vykdo:

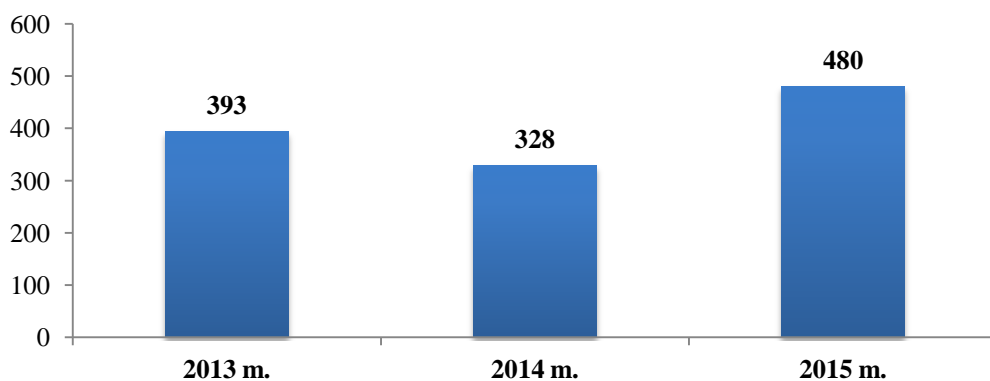
- finansų įstaigos;
- auditoriai;
- draudimo įmonės, vykdančios gyvybės draudimo veiklą, ir draudimo brokerių įmonės, vykdančios su gyvybės draudimu susijusią draudimo tarpininkavimo veiklą;
- antstoliai ar teisę atlikti antstolių veiksmus turintys asmenys;
- buhalterinės apskaitos ar mokesčių konsultavimo paslaugas teikiančios įmonės;
- notarai ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintys asmenys, taip pat advokatai ir advokatų padėjėjai;
- patikos ar bendrovių steigimo ar administravimo paslaugų teikėjai;
- asmenys, kurie verčiasi ūkine komercine veikla, apimančia prekybą nekilnojamaisiais daiktais, brangakmeniais, tauriaisiais metalais, kilnojamosiomis kultūros vertybėmis, antikvariniais daiktais ar kitu turtu, kurio vertė viršija 15 000 eurų ar atitinkamą sumą užsienio valiuta, jeigu atsiskaitoma grynaisiais pinigais;
- azartinius lošimus organizuojančios bendrovės;
- pašto paslaugų teikėjai, kurie teikia vidaus ir tarptautinio pašto perlaidų paslaugas;
- uždaro tipo investicinės bendrovės.

Viena iš Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme įtvirtintų pinigų plovimo prevencijos priemonių – finansų įstaigos privalo informuoti Tarnybą apie jų klientų atliekamas ar bandomas/ketinamas atlikti įtartinas pinigines operacijas. Vadovaujantis minėtojo įstatymo nuostatomis, komerciniai bankai ir kitos finansų įstaigos visais atvejais privalo vykdyti nuolatinę kliento dalykinių santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tyrimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų subjektų turimas žinias apie klientą, jo verslą ir rizikos pobūdį, prireikus – žinias apie lėšų šaltinį. Vykdydami minėtuosius veiksmus, komerciniai bankai nustato klientams nebūdingas, neįprastas ar įtartinas pinigines operacijas ir, kaip reikalauja Įstatymas, nedelsdami informuoja Tarnybą.

VEIKLOS STATISTINIAI RODIKLIAI

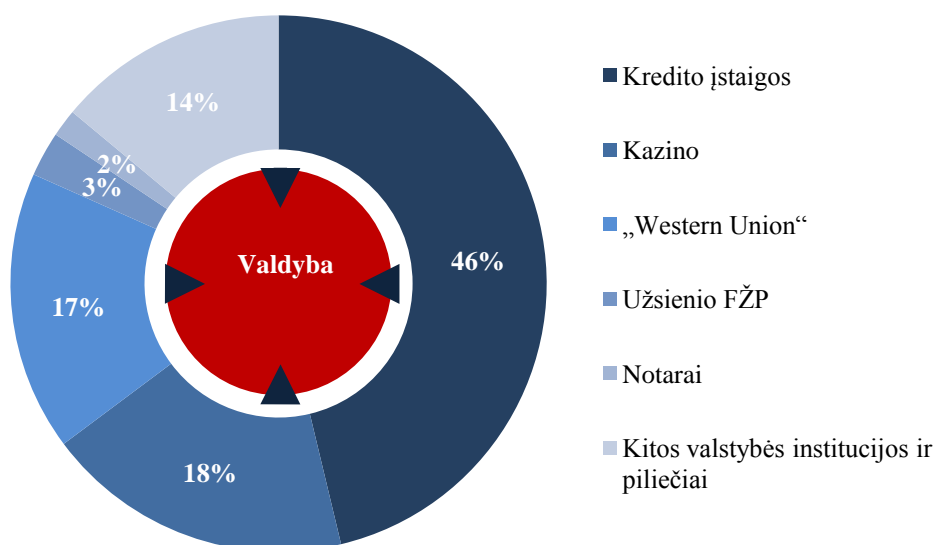
2015 m. Valdyboje gauta 480 (2014 m. – 328, 2013 m. – 393) pranešimų apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius (toliau – *suspicious transaction report, STR*).

Gautų STR skaičius

Beveik pusė pranešimų gauta iš bankų sektoriaus – 222 pranešimai (2014 – 179, 2013 m. – 204). Iš kitų valstybės institucijų ir piliečių gauti 67 pranešimai, iš užsienio FŽP gauta 13 pranešimų (2014 m. – 7, 2013 m. – 9). Likę pranešimai gauti iš notarų, kazino, „Western Union“ ir kitų subjektų. Lyginant su 2014 m., „Western Union“ pranešimų apie įtartinas pinigines operacijas ar sandorius skaičius padidėjo – 2015 m. tokių pranešimų gauta 81, tuo tarpu 2014 m. – 52.

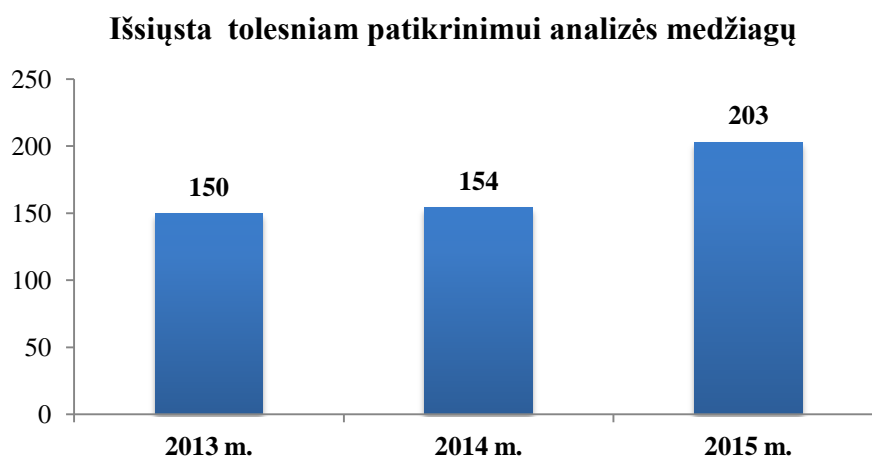
2015 m. Valdyboje gautų pranešimų apie įtartinas pinigines operacijas ir sandorius išraika procentais

Pranešimuose daugiausia figūruoja Lietuvos piliečiai bei įmonės (417 fizinių ir 177 juridiniai asmenys). Taip pat pranešimuose figūruoja 210 fizinių ir 90 juridinių asmenų iš užsienio. Daugiausia STR pranešimuose figūruojančių užsienio subjektų yra iš Latvijos, Didžiosios Britanijos, Nigerijos, Ganos, Estijos, Baltarusijos, Ukrainos, Rusijos, Kinijos, Kipro, Lenkijos, Kazachstano ir kt.

Bendrai visų gautų STR pranešimų pagrindu tolesniam patikrinimui Tarnybos padaliniais bei kitoms valstybės ir užsienio institucijoms išsiųstos 203 analizės medžiagos (2014 – 154, 2013 m. – 150).

Atlikusi analizę, Valdyba Tarnybos padaliniais tolesniam informacijos patikrinimui išsiuntė 41 (2014 m. – 52) medžiagą dėl įtartinos finansinės veiklos. Į kitas institucijas tolesniam tyrimui/patikrinimui išsiųstos 128 medžiagos (2014 m. – 77) (iš jų mokesčių administratoriui – 71, kitoms valstybės institucijoms – 57). Užsienio tarnyboms išsiųstos 34 medžiagos (2014 m. – 25) dėl įtartinos užsienio fizinių ir juridinių asmenų finansinės veiklos.

Analizės metu pagal Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 14 str. sustabdyta lėšų už beveik 9 mln. eurų, iš jų vėliau taikytas laikinasis nuosavybės teisių apribojimas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (toliau – LR BPK) nustatyta tvarka beveik 5,5 mln. eurų.

Išsiųstų analizės medžiagų dėl įtartinos finansinės veiklos pagrindu Tarnybos padaliniai pradėjo 15 ikiteisminių tyrimų, iš kurių 9 – pagal LR BK 216 str. (Nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas). Iš viso 2015 m. Tarnybos padaliniai pradėjo 20 ikiteisminių tyrimų pagal LR BK 216 str.

Pagal Valdybos išsiųstas analizės medžiagas Tarnybos padaliniai taip pat pradėjo tyrimus pagal šiuos LR BK straipsnius: 202 str. (Neteisėtas vertimasis ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla), 183 str. (Turto pasisavinimas), 182 str. (Sukčiavimas), 203 str. (Neteisėta juridinio asmens veikla), 222 str. (Apgaulingas apskaitos tvarkymas), 300 str. (Dokumento

suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu), 184 str. (Turto iššvaistymas), 220 str. (Neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimas).

ANALITINIS DARBAS

2015 metais buvo stebimos šios tendencijos:

➤ *Fiktyvios įmonės ir įtartinos grynųjų pinigų operacijos*

Kaip ir kiekvienais metais, atliekant finansinių operacijų analizę, nustatyta nemažai Lietuvos įmonių, kurių atstovai grynino stambias pinigų sumas iš savo sąskaitų. Nustatyta, kad tokios įmonės dažniausiai būna naujai įsteigtos arba pasikeitę savininkai, jose dirba tik vienas ar keli darbuotojai, neretai teisti, įmonių veikla neaiški. Pinigus į tokių įmonių sąskaitas dažniausiai perveda įvairios Lietuvos įmonės, iš karto po pavedimo pinigai būna išgryninami. Pastebima, kad dauguma gryninimų atliekami naudojantis Lietuvoje veikiančiais bankomatais.

➤ *Socialinės inžinerijos sukčiavimas*

Toliau stebimi „socialinės inžinerijos“ atvejai. Šis sukčiavimo (angl. *social engineering*) būdas pasireiškia psichologiniu manipuliavimu ir įtaigos naudojimu, siekiant įtikinti auką atlikti tam tikrus veiksmus. Pasitikėdamas ir neabejodamas sukčiautojais, asmuo jiems atskleidžia konfidencialią informaciją ar atlieka sukčiautojų prašomus veiksmus (pvz., pervesti pinigines lėšas).

Bankuose yra atidaromos Lietuvos įmonių sąskaitos, kuriose nevyksta jokių reikšmingų piniginių operacijų, atsiskaitymų, susijusių su verslo veikla, neatliekami mokėjimo pavedimai darbuotojams ir kt. Tokios įmonės įprastai neturi darbuotojų, o įmonių vadovai, atidarantys sąskaitas bankuose, neretai būna jauno amžiaus asmenys ar užsieniečiai.

Netrukus sąskaita iš užsienio būna kredituojama stambia pinigų suma, kurią tokios įmonės tuojau pat stengiasi pervesti vėl į užsienį. Kiekvienu atveju įvykus tokioms piniginiams operacijoms anksčiau ar vėliau Lietuvos kredito įstaigos gauna SWIFT pranešimus iš bankų siuntėjų apie tai, kad pavedimai buvo neteisėti.

➤ *PVM karuselinis sukčiavimas*

Šia nusikalstama veika dažniausiai bandoma išvengti įvairių mokesčių, sumažinti jų dydį. Klajokami prekių įvežimo, įsigijimo dokumentai, naudojamos lengvatinio apmokestinimo kompanijos, fiktyvių įmonių grandinė, atsiskaitoma už realiai nesuteiktas paslaugas/neparduotas prekes. Nusikaltėliams neteisėtai pakeitus prekių akcizinius kodus, išvengiama apmokestinimo, taikomas nulinis akcizo mokestis. Bendradarbiaujant su Valstybine mokesčių inspekcija prie

Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI), nustatytos bendrovės, kurios nevykdo realios ekonominės veiklos, o yra naudojamos kaip tarpininkės neteisėtai veiklai vykdyti ir sudaryti sąlygas kitiems ES pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) mokėtojams išvengti PVM prievolių, suformuoti neteisėtą PVM ataskaitą kitose ES valstybėse narėse. Tokią informaciją Valdyba perdavė į Europolo analitinę darbo bylą MTIC (angl. *Missing Traders Intra Community*).

➤ **„Money Mules“**

„Money Mules“ tipologija pasireiškia, kai nusikalstamą veiklą vykdančias asmenys suranda ir pasamdo pinigų pervedėjus piniginiams operacijoms atlikti.

Toliau gaunami pranešimai iš „Western Union“ apie asmenis, gaunančius ar siunčiančius lėšas per pinigų perlaidų sistemas. Atlikus analizę nustatyta, kad piniginių lėšų kilmė – dažniausiai ne ES valstybės. Vėliau pinigai išgryninami tiek Lietuvos piliečių, tiek užsieniečių.

2015 m. iš „Western Union“ gautas 81 pranešimas, kuriame figūravo 66 Lietuvos piliečiai ir 46 užsienio piliečiai.

Atlikus analizę pagal šiuos pranešimus, kompetentingoms Lietuvos ir užsienio tarnyboms išsiųsta 20 analizės medžiagų dėl įtartinos veiklos.

BENDRADARBIAVIMAS SU KITOMIS INSTITUCIJOMIS

2015 metais buvo tęsiamas bendradarbiavimas su VMI, kuris analizės klausimais buvo organizuojamas per Rizikos analizės centro (RAC) platformą. Atitinkamai buvo organizuoti 26 (2014 m. – 16) susitikimai. Tolesniam rizikos vertinimui Valdyba į VMI perdavė 71 (2014 m. – 50) medžiagą dėl galimų mokestinių pažeidimų. Siekiant gerinti Tarnybos ir VMI bendradarbiavimą, paskirti Valdybos pareigūnai, kurie tiesiogiai bendrauja atliekamų tyrimų klausimais.

Iš policijos padalinių gauti 24 (2014 m. – 28) paklausimai dėl informacijos pateikimo. Atlikus informacijos analizę, Valdyba policijos padaliniams pagal kompetenciją perdavė 38 (2014 m. – 13) medžiagas dėl galimų nusikalstamų veikų.

Iš viso Valdyba 2015 m. kitoms valstybės institucijoms tolesniam tyrimui perdavė 128 (2014 m. – 77) analizės medžiagas.

2015 m. Valdyba gavo 106 (2014 m. – 80) paklausimus dėl turimos informacijos pateikimo iš VMI, policijos, Valstybės saugumo departamento, Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT), kitų teisėsaugos institucijų.

2013–2015 metais iš Lietuvos institucijų gautų paklausimų statistika

Institucijos	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Policijos departamentas (ir padaliniai), LKPB	49	28	24
Valstybės saugumo departamentas	9	20	59
Specialiųjų tyrimų tarnyba	6	7	9
Valstybinė mokesčių inspekcija	6	9	2
Muitinė	6	6	2
Kitos institucijos	1	10	10
Iš viso	77	80	106

2013–2015 metais Lietuvos institucijoms išsiųstų analizės medžiagų dėl galimų nusikalstamų veikų ir kitų pažeidimų statistika

Institucijos	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Policijos departamentas (ir padaliniai), LKPB	14	13	38
Valstybės saugumo departamentas	6	10	15
Valstybinė mokesčių inspekcija	51	50	71
Kitos institucijos	6	4	4
Iš viso	77	77	128

Automatinis duomenų teikimas STT ir VMI

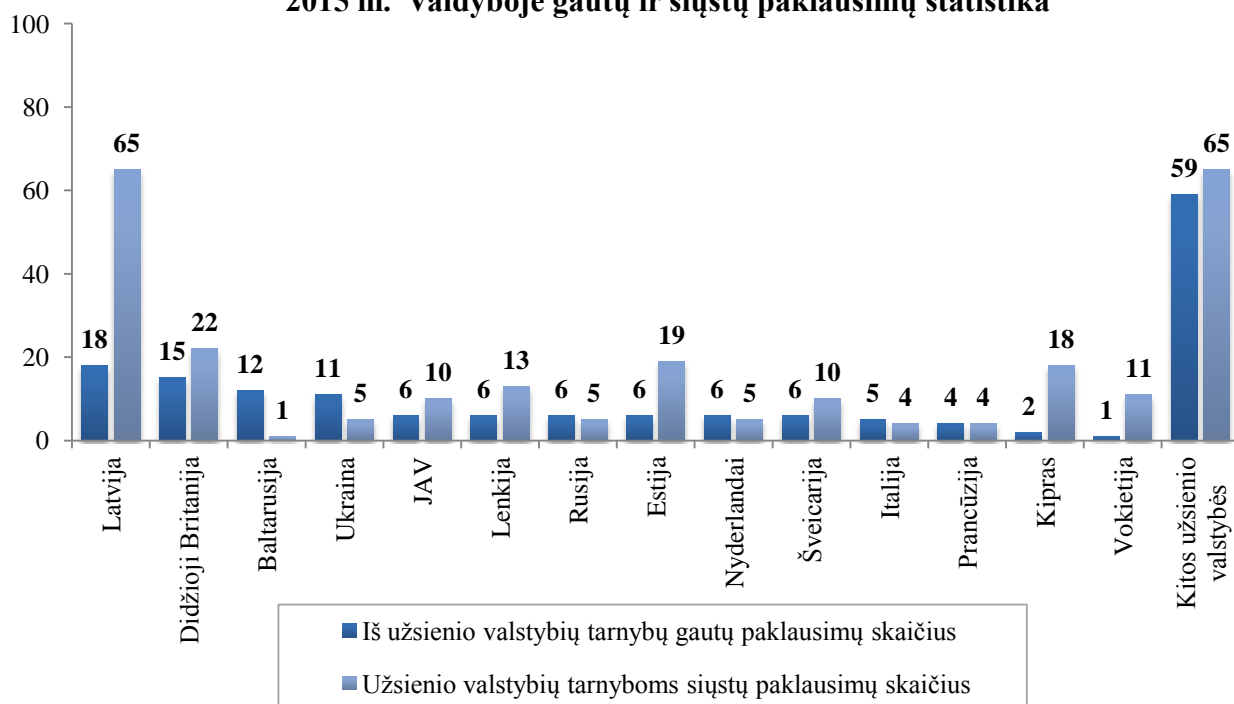
Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2010 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr. 404 pakeitė nutarimo ankstesnės redakcijos nuostatas, reglamentuojančias Tarnybos disponuojamos informacijos apie kliento pinigines operacijas ir sandorius teikimą Lietuvos Respublikos teisės saugos ir kitoms valstybės institucijoms.

Vadovaudamasi nutarimo 3 punkto nauja redakcija, Tarnybos turimus duomenis teikia pagal sudarytą duomenų teikimo sutartį automatiškai būdu STT ir VMI mokesčių administravimo funkcijoms atlikti.

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

2015 m. iš užsienio finansinės žvalgybos padalinių bei kitų užsienio institucijų gauti 163 (2014 m. – 160) paklausimai dėl informacijos pateikimo ne tik apie užsienio šalių subjektus, bet ir Lietuvos Respublikos fizinius ir juridinius asmenis, išsiųsti 257 (2014 m. – 214) paklausimai. Taip pat atlikus analizę, į užsienio FŽP išsiųstos 34 (2014 m. – 25) medžiagos apie įtartinas pinigines operacijas, iš užsienio FŽP gauta – 13 (2014 m – 7).

2015 m. Valdyboje gautų ir siųstų paklausimų statistika

TEISĖKŪRA

Siekiant užtikrinti 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ir teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB (toliau – Direktyva), perkėlimą į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę, Valdyba parengė Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pakeitimo projektą (toliau – Įstatymo projektas). Direktyva iš esmės siekiama užtikrinti jos nuostatų atitiktį tarptautiniams reikalavimams, nustatytiems Finansinių veiksmų darbo grupės kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu (toliau – FATF) priimtose tarptautinėse rekomendacijose.

FATF yra Didžiojo septyneto sprendimu 1989 m. Paryžiaus susitikime sudaryta organizacija, globali pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (toliau – PP/TF) nusikaltimų užkardymo ir prevencijos standartų formuotoja pasaulyje. FATF metodologiją savo vertinimų metu naudoja Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas, Europos Taryba ir visos kitos pasaulio regioninės organizacijos, stebinčios valstybių atitiktį privalomiems tarptautiniams reikalavimams PP/TF prevencijos srityje. Europos Sąjunga FATF standartus įgyvendina per direktyvas ir reglamentus.

Įgyvendindama FATF rekomendacijas, Lietuvos Respublika yra atskaitinga Europos Tarybos Pinigų plovimo prevencijos priemonių įvertinimo ekspertų komitetui (MONEYVAL).

Įstatymo projekto tikslas – atsižvelgiant į Direktyvos nuostatas ir FATF rekomendacijas kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje, pakeisti ir papildyti Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo nuostatas tam, kad būtų patobulintas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos teisinis reguliavimas.

Įstatymo projektu Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas išdėstomas nauja redakcija.

Atsižvelgiant į Direktyvos 2 straipsnio reikalavimus praplečiamas subjektų, kuriems taikomos Įstatymo projekto nuostatos, sąrašas. Taip pat siūloma nustatyti, kad svarbiomis viešosiomis pareigomis būtų laikomos savivaldybės mero ir savivaldybės administracijos direktoriaus pareigos. Šias pareigas einantiems asmenims taikomos Įstatymo projekto nuostatos.

Įstatymo projektas patikslina reikalavimus kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymui, nustatoma atskira tvarka, kaip kliento tapatybė nustatoma jam fiziškai nedalyvaujant, taip pat atskirai reglamentuojamas naudos gavėjo tapatybės nustatymas. Įstatymo projektu taip pat tikslinamas sustiprinto ir supaprastinto kliento tapatybės nustatymo reglamentavimas.

Be to, nustatoma, kad ne rečiau kaip kas 3 metus atliekamas pagal Direktyvos 6–8 straipsnių nuostatas ir tarptautinius reikalavimus privalomas nacionalinis pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimas, kuriuo vadovaujantis nustatomos šios rizikos valdymo ir mažinimo priemonės.

Įstatymo projektu reglamentuojamos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos bei kitos poveikio už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimus priemonės.

Taip pat siūloma patikslinti teroristų finansavimo sąvoką.

Su Įstatymo projektu yra susijęs Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 198 straipsnio pripažinimo netekusiu galios, 589 straipsnio ir priedo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo netekusiu galios pripažįstamas atsakomybę už pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimus nustatantis straipsnis, kadangi atsakomybė už šiuos pažeidimus reglamentuojama Įstatymo projekte.

Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos sudarys teises prielaidas efektyviau taikyti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemones, formuos nepakantumą ir nepalankią erdvę pinigų plovimo ir teroristų finansavimo atsiradimo aplinkybėms, įgyvendins Direktyvos nuostatas.

SUBJEKTŲ PRIEŽIŪRA

Vykdydama pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimo priežiūrą, 2015 m. Valdyba atliko 20 įmonių patikrinimus: patikrintos buhalterinės apskaitos įmonės (3), įmonių steigėja (1), greitųjų kredito bendrovės (2), įmonės, prekiaujančios nekilnojamoju turtu (7), elektroninių pinigų įstaiga (1), įmonės, vykdančios prekybą transporto priemonėmis, kai atsiskaitoma grynaisiais pinigais (5), ir įmonė, kurios veikla susijusi su konsultavimu investavimo į vertybinius popierius klausimais (1). Pažeidimai nustatyti 11 įmonių, kurių vadovams ir darbuotojams surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolai pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 172 (14) str.

METODINĖ PAGALBA FINANSŲ ĮSTAIGOMS IR KITIEMS SUBJEKTAMS

Po teroristinių išpuolių Paryžiuje 2015 m. lapkričio mėn. Valdyba Lietuvoje veikiantiems bankams pateikė informaciją apie užsienio teroristų kovotojų bei Irako ir Levanto islamo valstybės (angl. *the Islamic State of Iraq and the Levant*, toliau – ISIL) keliamas grėsmes, jų finansavimo šaltinius ir būdus.

Pabrėžiama, kad kovos su terorizmu aspektu viena iš didžiausių grėsmių Europos Sąjungoje yra užsienio teroristų kovotojai (angl. *foreign terrorist fighters*, toliau – FTF), t. y. asmenys (pvz., gali būti kurios nors ES šalies piliečiai), keliaujantys į Siriją ar kitas karo zonas, siekdami dalyvauti karo veiksmuose. Jungtinių Tautų vertinimu, šiuo metu gali būti daugiau nei 30 000 FTF iš daugiau negu 100 pasaulio šalių, kurie išvyko kovoti į Iraką, Siriją ir Libiją. Dalį šių šalių teritorijų kontroliuoja ISIL, islamo radikalų sukurtas darinys. Daugelis FTF turi ryšių ar priklauso ISIL, kuri šiuo metu yra turtingiausia teroristinė organizacija, gaunanti pajamas iš naftos gręžinių, dujų gavybos, bankų saugyklų plėšimo kontroliuojamose teritorijose Sirijoje ir Irake, žmonių grobimo ir kitų veiklų. Dalis šių šaltinių yra legalios veiklos. Minėti pajamų šaltiniai ISIL generuoja milijardines kasmetines pajamas. Vien tik iš naftos gaunamos metinės pajamos sudaro apie 880 milijonų USD ir 38 % bendro metinio organizacijos biudžeto. Šie faktai ir skaičiai rodo, kokio masto finansinėmis galimybėmis disponuoja organizacija.

Ypač svarbus yra bankų ir atitinkamų šalies institucijų bendradarbiavimo vaidmuo kovojant su teroristų finansavimu (toliau – TF). Bankai vaidina pagrindinį vaidmenį šioje veikloje. Jų teikiama informacija gali padėti identifikuoti subjektus, susijusius su terorizmu, ar lėšas, skirtas TF. Tam, kad bankai galėtų geriau atpažinti su TF susijusias operacijas ar klientus, ypač atidžiai reikėtų stebėti organizacijas bei įmones, gaunančias pajamas iš Vidurio Rytų ar Persijos įlankos

valstybių; stebėti, ar organizacija, įmonė arba jas valdantys asmenys skelbia savo simpatijas džihadui ir/ar ISIL viešuosiuose šaltiniuose, atkreipti dėmesį į užsieniečių atliekamas nuolatinės gryninimo operacijas bankomatuose, bankų išduotų mokėjimo instrumentų panaudojimą padidintos rizikos valstybėse ar teritorijose bei atsižvelgti į Tarnybos direktoriaus 2014 m. gruodžio 5 d. įsakyme Nr. V-240 „Dėl Pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašo patvirtinimo“ išvardytus kriterijus.

Taip pat Valdyba informavo Lietuvoje veikiančius bankus, kad Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos komitetas nuolat atnaujina su „Al-Qaida“ susijusių subjektų ir asmenų, kuriems taikomos politinės (judėjimo, lėšų užšaldymo, ginklų embargo) sankcijos, sąrašą.

Valdyba atkreipė dėmesį, kad kol Jungtinių Tautų rezoliucijos įsigalioja Europos Sąjungoje (įprastai priimami tiesioginio taikymo reglamentai), praeina tam tikras laiko tarpas. Dėl šių aplinkybių kyla pavojus, kad minimu laikotarpiu ES veikiančiuose bankuose gali būti priimami ar atliekami pavedimai iš sankcionuojamų asmenų sąrašė esančių asmenų sąskaitų.

Atsižvelgiant į tai ir siekiant tinkamo tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo, bankų buvo paprašyta nurodytame tinklalapyje sekti su „Al-Qaida“ susijusių subjektų ir asmenų, kuriems taikomos tarptautinės sankcijos, sąrašo atnaujinimus.

VEIKLA TARPTAUTINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMO SRITYJE

Tarptautinės sankcijos – tai nekarinio poveikio priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą ir pagarbą žmogaus teisėms. Tarptautinių sankcijų – teisėto tarptautinės politikos instrumento – galimybė įtvirtinta Jungtinių Tautų Chartijoje. Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos bei kitų tarptautinių organizacijų nustatytos sankcijos taikomos valstybėms, fiziniams ir juridiniams asmenims bei kitiems subjektams, kurie savo veiksmais, sprendimais ar vykdoma politika pažeidinėja žmogaus teises, prisideda prie etninių, teritorinių ir religinių konfliktų, remia terorizmą ar koku nors kitu būdu laužo svarbiausias tarptautinės bendruomenės pripažįstamas normas bei principus.

Sankcijų, dar vadinamų ribojančiomis priemonėmis, tikslas – pakeisti atitinkamos šalies (ar jos dalies) vyriausybės, subjektų ar asmenų vykdomą politiką ar sustabdyti konkrečius veiksmus. Tarptautinių sankcijų taikymas grindžiamas ne ekonominiais interesais, bet tarptautinės teisės, demokratijos ir pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms principais. Sankcijos gali apimti visišką arba dalinį ekonominių santykių nutraukimą, ryšių priemonių ir diplomatinių santykių apribojimą bei kitokio pobūdžio priemones. Sankcijų taikymas privalo būti pagrįstas proporcingumo principu ir būti tiesiogiai nukreiptas į subjektus, atsakingus už vykdomą politiką, ar

konkrečius veiksmus, į kuriuos atsakydama tarptautinė bendrija buvo priversta panaudoti sankcijų instrumentą.

Tarptautinės sankcijos – vienas iš instrumentų, kuriuo tarptautinė bendruomenė ar atskiros valstybės, siekdamos tarptautinio ir regioninio saugumo stiprinimo, įgyvendina strateginių prekių kontrolę ir vykdo kovą su tarptautiniu terorizmu.

Finansinės sankcijos – subjektų, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės sankcijos, teisių valdyti pinigus, vertybinius popierius, daiktus, kitą turtą ir turtines teises, juos naudoti ir jais disponuoti apribojimai; mokėjimų apribojimai subjektams, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės sankcijos; kiti finansinės veiklos apribojimai.

Įgyvendinant minėtąsias sankcijas, viena iš priežiūros institucijų yra Tarnyba, kuri vykdo šias pagrindines funkcijas:

- kontroliuoja, taip pat reguliariai tikrina ir renka duomenis apie finansinių sankcijų įgyvendinimą iš finansų įstaigų ir kitų subjektų;
- gavusi Užsienio reikalų ministerijos sutikimą, įgyvendina išimtis dėl finansinių sankcijų taikymo (subjektai, dėl kurių yra įgyvendinamos tarptautinės sankcijos, arba Lietuvos Respublikos fiziniai ar juridiniai asmenys, siekiantys pasinaudoti išimtimis, gali kreiptis į Tarnybą);
- yra koordinuojanti institucija, suteikiant leidimą atlikti tarptautinius mokėjimo pavedimus su Irano fiziniais ir juridiniais asmenimis.

NACIONALINIS RIZIKOS VERTINIMAS

Tarnyba paskelbė Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimo ataskaitą. Tai pirmoji ataskaita, atlikta įgyvendinant 2012 m. FATF rekomendacijų redakcijos reikalavimus, į kuriuos buvo įtrauktas reikalavimas valstybėje atlikti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo rizikos vertinimą nacionaliniu mastu.

Atsižvelgiant į nacionaliniu mastu nustatytą riziką valstybėje turi būti taikomas kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu bei prevencijos priemonių spektras, stiprumas ir apimtis tam tikriems verslo sektoriams, produktų tipams ir kitiems segmentams. Atliktas nacionalinis rizikos vertinimas identifikuoja grėsmes įvairiuose sektoriuose, nustato, kur PP/TF rizika maža, kur didelė, kokie finansų ir ne finansų sektorių produktai, klientai, kokios įmonės, geografiniai aspektai ir kiti elementai sudaro didelę ar mažą PP/TF riziką.

Nacionalinis PP/TF rizikos vertinimas buvo įtrauktas į Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudarytos Komisijos valstybės ekonominės bei finansinės kontrolės ir teisėsaugos institucijų

bendradarbiavimui koordinuoti 2013 m. sausio 18 d. protokoliniu sprendimu Nr. 1 sudarytą planą dėl šešėlinės ekonomikos kontrolės.

Nusprendus į pagalbą pasitelkti privatų partnerį, turintį rizikos vertinimo patirties, 2014 metų liepos mėnesį pasirašyta sutartis su viešojo pirkimo konkursą laimėjusia UAB „Deloitte Lietuva“ (toliau – „Deloitte“). Visą rizikos vertinimo procesą kontroliavo Darbo grupė pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos veiklai koordinuoti, sudaryta Ministro Pirmininko 2015 m. kovo 2 d. potvarkiu Nr. 42.

Visame procese dalyvavo daugiau nei 20 institucijų, viešojo ir privačiojo sektorių atstovai. Nustatyta 81 rizikos rūšis 4 vertintuose sektoriuose: teisėsaugos, priežiūros/reguliavimo, finansų ir ne finansų. Su Nacionalinės rizikos vertinimu galima susipažinti čia: <http://www.fntt.lt/uploads/docs/NRV2015.pdf>.

2016 m. bus patvirtintas planas dėl priemonių, skirtų rizikai mažinti.

MOKYMAI

2015 m., kaip ir kiekvienais metais, Valdybos darbuotojai surengė 10 mokymų: mokymai kredito įstaigų darbuotojams (2), taip pat mokymai advokatams (1), valdymo įmonių darbuotojams (2), auditoriams (1), antstoliams (1), „Western Union“ darbuotojams anglų kalba (2), Lietuvos bankų asociacijos ir komercinių bankų atstovams, atsakingiems už pinigų plovimo prevencijos priemonių įgyvendinimą. Iš viso apmokyta apie 380 žmonių.

Valdybos pareigūnai taip pat dalyvavo tarptautiniuose renginiuose, mokymuose ir seminaruose Vokietijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Latvijoje, Estijoje ir kitose valstybėse.

PROJEKTAS „FINANSINIŲ NUSIKALTIMŲ TYRIMO TARNYBOS VEIKLOS VALDYMO TOBULINIMAS“

2015 m. baigtas įgyvendinti projektas „Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos veiklos valdymo tobulinimas“ Nr. VP1-4.2-VRM-03-V-01-101 (toliau – projektas), kurio tikslas buvo tobulinti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos dokumentų ir informacijos valdymą, siekiant efektyvesnio vidaus administravimo ir veiklos valdymo, ir uždavinys – modernizuoti (automatizuoti) dokumentų (pranešimų) priėmimo, apdorojimo ir perdavimo procesus. Projektas tiesiogiai atitinka Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ tikslą – stiprinti administracinius gebėjimus ir didinti viešojo administravimo efektyvumą ir šio prioriteto 2 uždavinį

– gerinti veiklos valdymą, geriau įgyvendinti Europos Sąjungos politiką, tobulinti viešojo administravimo struktūrą.

Projekto metu sukurta Dokumentų (pranešimų) valdymo ir duomenų apdorojimo sistema (DVDAP), modernizuojanti pranešimų, gaunamų įgyvendinant Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo nuostatas, priėmimo, apdorojimo ir perdavimo procesus. Naujoji sistema, paremta moderniausiais automatizuoto duomenų apdorojimo ir rizikos analizės metodais, sukurta siekiant efektyviai valdyti ir analizuoti didelius Tarnybos gaunamos informacijos srautus. Naujos sistemos galimybės leidžia analizuoti kiekvieną piniginę operaciją iš viso duomenų srauto ir pateikti pareigūnams informaciją, į kurias rizikingas/įtartinas pinigines operacijas ar sandorius pirmiausia reikia atkreipti dėmesį.

Nauja sistema pakeitė ir informacijos teikimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai tvarką. Nuo 2015 m. spalio 1 d. finansų įstaigos ir kiti subjektai duomenis apie grynųjų pinigų operacijas teikia elektroniniu būdu užpildydami Tarnybos nustatytą duomenų teikimo formą, kuri pasiekama jos tinklalapyje arba per Elektroninius valdžios vartus.